

Det er derfor beskæmmende, at forfatteren forinden på en noget tvivlsom måde har søgt at vise, at lønudgifterne ikke betyder særlig meget for industrien (pp. 142-43). Normalt relateres lønudgiften til værditilvæksten, og andelen ligger hyppigt på omkring 55 pct.: men forfatteren finder det lige så relevant at relatere lønudgiften til produktionsværdien, hvoraf den i 1975 udgør 24 pct. Rimeligheden i denne sammenstilling kan diskuteres, og virkelig problematisk bliver den følgende udregning. For at reducere lønudgiftens andel yderligere, opererer forfatteren med "de egentlige arbejderlønninger" i forhold til alle øvrige udgifter. Det kan næppe være forfatteren ubekendt, at opdelingen i arbejder-funktioner skyldes mange ting og blandt andet kan afhænge af virksomhedens alder og produkt-sammensætning. Mere afgørende er dog, at mange funktionærer varetager produktive funktioner, der også skal udfyldes i et socialistisk samfund. At arbejdsdelingen er bestemt af den kapitalistiske produktion, er altså ikke ensbetydende med, at alle funktionstyper er bundet til denne produktionsform.

Det fejlagtige i forfatterens betragtningssåde kommer dog tydeligst frem i påstanden om, at en reduktion af arbejderlønningerne på over 15 pct. svarer til en reduktion på kun 4 pct. af alle øvrige udgifter. Disse øvrige udgifter specificeres som "... direktørlønninger, reklameudgifter, udgifter til tidsstudiefolk, opsynsfolk, og lignende ...", idet forfatteren generelt erkender, at der ikke kan spares på alle udgifter uden for lønomkostningerne. Her formildes klart det indtryk, at en reduktion af disse udgifter på kun 4 pct. svarer til en lønreduktion på 15 pct., hvilket forstærker et generelt billede af kapitalisterne som en lille flok frådserer, snyltere og spekulanter. Tages som et groft eksempel direkte udgangspunkt i industristatistikens regnskabstal for 1976 og følges forfatterens - urealistiske - forudsætninger et stykke, bliver resultatet anderledes. I stedet for en reduktion på 4 pct. svarer en lønreduktion på 15 pct. til en reduktion af resultat 1 ("Resultat iht. ovenst. poster") på omkring 9 pct. - altså mere end en fordobling af den nødvendige reduktion. I forhold til bogen som helhed er denne fejl ikke stor, men den forstyrrer billedet af en i øvrigt rimelig anvendelse af foreliggende statistik.

Niels Chr. Sidenius

K. Storm Hansen, Udenrigsøkonomi 1981. København: Det Udenrigspolitiske Selskab/Schultz, 1981, 167 s., 83,00 kr.

"Omverdenen kender ikke til spidsfindige markskel mellem økonomi og politik", skriver Storm Hansen i denne første årbog om udenrigsøkonomi, som Det Udenrigspolitiske Selskab forsøgsvis udsender.

Det er derfor beskæmmende, at forfatteren forinden på en noget tvivlsom måde har søgt at vise, at lønudgifterne ikke betyder særlig meget for industrien (pp. 142-43). Normalt relateres lønudgiften til værditilvæksten, og andelen ligger hyppigt på omkring 55 pct.: men forfatteren finder det lige så relevant at relatere lønudgiften til produktionsværdien, hvoraf den i 1975 udgør 24 pct. Rimeligheden i denne sammenstilling kan diskuteres, og virkelig problematisk bliver den følgende udregning. For at reducere lønudgiftens andel yderligere, opererer forfatteren med "de egentlige arbejderlønninger" i forhold til alle øvrige udgifter. Det kan næppe være forfatteren ubekendt, at opdelingen i arbejder-funktioner skyldes mange ting og blandt andet kan afhænge af virksomhedens alder og produkt-sammensætning. Mere afgørende er dog, at mange funktionærer varetager produktive funktioner, der også skal udfyldes i et socialistisk samfund. At arbejdsdelingen er bestemt af den kapitalistiske produktion, er altså ikke ensbetydende med, at alle funktionstyper er bundet til denne produktionsform.

Det fejlagtige i forfatterens betragtningssåde kommer dog tydeligst frem i påstanden om, at en reduktion af arbejderlønningerne på over 15 pct. svarer til en reduktion på kun 4 pct. af alle øvrige udgifter. Disse øvrige udgifter specificeres som "... direktørlønninger, reklameudgifter, udgifter til tidsstudiefolk, opsynsfolk, og lignende ...", idet forfatteren generelt erkender, at der ikke kan spares på alle udgifter uden for lønomkostningerne. Her formildes klart det indtryk, at en reduktion af disse udgifter på kun 4 pct. svarer til en lønreduktion på 15 pct., hvilket forstærker et generelt billede af kapitalisterne som en lille flok frådserer, snyltere og spekulanter. Tages som et groft eksempel direkte udgangspunkt i industristatistikens regnskabstal for 1976 og følges forfatterens - urealistiske - forudsætninger et stykke, bliver resultatet anderledes. I stedet for en reduktion på 4 pct. svarer en lønreduktion på 15 pct. til en reduktion af resultat 1 ("Resultat iht. ovenst. poster") på omkring 9 pct. - altså mere end en fordobling af den nødvendige reduktion. I forhold til bogen som helhed er denne fejl ikke stor, men den forstyrrer billedet af en i øvrigt rimelig anvendelse af foreliggende statistik.

Niels Chr. Sidenius

K. Storm Hansen, Udenrigsøkonomi 1981. København: Det Udenrigspolitiske Selskab/Schultz, 1981, 167 s., 83,00 kr.

"Omverdenen kender ikke til spidsfindige markskel mellem økonomi og politik", skriver Storm Hansen i denne første årbog om udenrigsøkonomi, som Det Udenrigspolitiske Selskab forsøgsvis udsender.

Bogens formål er at give en orientering til erhvervsfolk, politikere og studerende, der ønsker at få en sammenhængende orientering om udenrigsøkonomiske begivenheder. Forfatteren har formået at skrive om en række af de vigtigere udenrigsøkonomiske forhold på en let tilgængelig og interessant måde, og bogen kan klart opfylde et behov hos denne gruppe.

Bogen starter med at gennemgå forholdet mellem øst og vest efter Afghanistan og gør klart rede for hvorfor den storstilede amerikanske boykottaktion rettet mod USSR's økonomi slog fejl. Påvirkningsmulighederne er mindre end antaget, og interesserne i fortsat økonomisk samkvem er så forskellige, at økonomisk krigsførelse, som USA lagde op til, har ringe chance for at have de ønskede virkninger, og kan ikke få tilstrækkelig tilslutning.

Bortset fra to kapitler om COMECON og Det fjerne Østen er bogen tematisk organiseret. Energi og petrodollars er overskrifterne på behandlingen af de centrale energiproblemer, der kom stærkt frem i 1980. De kaotiske internationale valutaforhold behandles i kapitler om Valutafonden og det europæiske monetære system. Udviklingen i EF-samarbejdet, som forfatterne kender fra nærmeste hold er genstand for en yderst realistisk bedømmelse, der betoner den løse karakter som EF-samarbejdet stadig har, og som klart gør rede for de enorme problemer, Fællesskaberne står overfor ved udvidelsen med Grækenland og med det enorme underskud på landbrugspolitikken. I et afsnit om Lome II redegøres for den nye aftale mellem EF- og ACP-landene og her gåes der i rette med den euroriske markedsføring som Lome-aftalen har været genstand for fra både Kommission og fra visse politikere: "Lome II bragte ikke iøjnefaldende nyskabelser i handelssamkvemmet. EF henviser til, at 99,5 pct. af ACP-salget omfatter varer, som har fuldstændig uhindret adgang til EF-markederne. Men et sådant tal har næsten samme sandhedsværdi som en folkeafstemning i en diktaturstat: når kun 0,5 pct. er varer underkastet restriktioner, så kan den lave procent jo blot være et udtryk for at disse restriktioner er særdeles virksomme".

I bogens øvrige kapitler behandles nord-syd debatten, der indeholder en redegørelse for dens opståen og for forhandlingerne om en ny udviklingsstrategi og en kort redegørelse for indholdet af Brandt-rapporten.

Bogens styrke ligger i redegørelserne for de internationale finansielle forhold, hvor Storm Hansens evner til at popularisere stoffet kommer til sin ret. Men bogen sætter selv markskel op derved, at den politiske analyse er stærkt nedprioriteret og henholder sig til kortfattede redegørelser for politiske motiver. Herved bliver sammenhængen mellem økonomi og politik uklar og den manglende sammenhæng understreges af, at bogen virker som en samling af enkeltartik-

ler, hvor behandlingen af det enkelte emne står helt selvstændigt. Bedømt som enkeltartikler indeholder de gode sammenhængende enkeltoversigter, men det bliver svært at holde forbindelsen klar mellem verdenshandelsproblemer, nord-syd dialog og energikrise.

Bogen er også rensset - for kildehenvisninger både i relation til teksten og i bogen som sådan.¹ Der er sat en forklarende ordliste ind til sidst i bogen, mens et indeks plus en række centrale tabeller for den internationale økonomiske udvikling i de forløbne par år ville have været mere nyttig.

Hvis man i Det Udenrigspolitiske Selskab vil gøre denne årbog til en fast tradition har man i Storm Hansen fundet en god hovedforfatter. Suppleret med en mere omfattende redaktionel bearbejdning og årbogsoversigter og endelig en redegørelse for den danske udenrigsøkonomi i det forgangne år samt en inddragelse af andre forfattere på specialområder vil man få en årbogstradition, der vil kunne medvirke til at gøre klart, at storpolitik er storøkonomi, og at disse emner ikke behøver at fremstilles, så de er uforståelige.

Hans-Henrik Holm

Ole Krarup, Arbejdsretten, København: Hans Reitzel, 1980, 158 s., 67,50 kr.

Arbejdsretten har altid været en omstridt institution. Den er på den ene side blevet anset for en vigtig og afgørende faktor i hele vort overenskomstnæssige system. En faktor, hvis betydningsfulde og stabiliserende virke, man ikke til daglig hæfter sig så meget ved, men som man ville være dårligt stillet foruden. På den anden side er den specielt fra fagoppositionelle kredse inden for fagbevægelsen blevet betegnet som en klassesdomstol, der forhindrer, at fagbevægelsen kan leve op til arbejdernes krav og afvise arbejdsgivernes angreb på løningerne.

Gennem "en sammenligning af rettens camouflerede retsidealer og den praktiske virkelighed" forsøger professor Ole Krarup i sin bog om Arbejdsretten at levere en afgørende argumentation og dokumentation for, at Arbejdsretten virkelig er en klassesdomstol og ikke en neutral instans, der forvalter retfærdigheden. Det er imidlertid et spørgsmål, hvorvidt denne opgave lykkes.

Først "inviterer" Ole Krarup sine læsere med i Arbejdsretten, og man får indtryk af en travlt optaget institution, der fungerer i en højtidelig og noget

1) Kildegrundlaget er derfor svært at bedømme, men synes for en stor del at være avis og tidsskriftsartikel specielt på de områder, der ligger uden for forfatterens hovedområde. Enkelte fejl har der da også sneget sig ind (Norge er ikke medlem af IEA, som forfatteren hævder (p. 47), men som helhed er det imponerende gode oversigter, der gives.